

Proměna hrdiny a počátky družinictví

Družinictvo ako nová sociálna skupina, sa začína formovať koncom doby bronzovej a vrchol dosahuje v staršej dobe železnej.

Jej počiatky však siahajú oveľa ďalej niekde na prelom neolitu a eneolitu teda do obdobia, kde je matrilineárny systém nahradený systémom patrilineárnym, a kde sa spoločne pitie stalo istým symbolom mužského zväzu. V neskoršom období, v kultúrach zvoncovitých a šnúrových pohárov, sa práve krásne zdobené poháre a picie súpravy stávajú znakom soc. vrstvy a podobne ako sekeromlaty či nátepne doštičky sú pridávané do hrobov významných členov komunity, aby ich sprevádzali na druhý svet.

V dobe bronzovej v tejto oblasti nedošlo k výraznejšej zmene a stále hovoríme o spoločenstve krvi. Preň sú charakteristické hostiny s účasťou pokrvne príbuzných členov, minimálna vertikálna sociálna mobilita a tiež dominantné postavenie vodcu skupiny – náčelníka v danom kmeni alebo komunite, ktorý mal funkciu ako náboženskú tak aj politickú a pravdepodobne aj súdnu.

V dobe železnej však dochádza k podstatnej zmene, keď sa pomerne skostnatená spoločnosť krvi mení na spoločnosť zmluvy - družinictvo. Na čele je väčšinou aristokrat, ktorý preukázal svoje schopnosti (najčastejšie v boji). Ten si vytvára okolo seba skupinu ľudí, ktorej členovia už nemusia byť príbuzní, ale nemusia byť dokonca ani členmi aristokratickej vrstvy!! Tí sú s vodcom v akomsi klientskom vzťahu. Tento vzťah sa odzrkadľuje aj na pohrebiskách, kde väčšinou dominuje mohyla hlavného vodcu a v jej okolí sú rozmiestnené hroby jeho nasledovníkov. Môžeme tiež predpokladať, že sa vodca snažil štylizovať do akejsi pozície heroa a teda sprostredkovateľa medzi bohmi a ľuďmi a jeho hrobka, zrejme po jeho smrti slúžila ako svätyňa. Sociálna pyramída akoby stratila svoje stupne a každý sa mohol relatívne slobodne rozhodnúť, kam bude patriť, čo je dovtedy nevídaná zmena. Členov novej skupiny nemusí spájať pokrvne puto musia svoju spolupatričnosť stužovať spoločnými hostinami (vodca si zrejme udržoval priazeň svojich druhov aj darmi, ktoré medzi nich podľa zásluhy rozdeľoval). Po hostinách boli zrejme picie súpravy ukladané do zeme možno ako dar bohom.

V celom stredoeurópskom priestore je patrná snaha priblížiť sa stredomorsko-gréckej kultúre, čo nám pomáha aspoň približne rekonštruovať pomery u nás pomocou gréckych prameňov. Na základe nich môžeme takmer s istotou povedať, že tu dochádza k personifikácii nielen slnečného božstva, ale i k vytvoreniu celého panteónu bohov, k rozvoju individuálneho myslenia ako aj k povzneseniu ľudského ducha ako takého.

Použitá literatúra

BOUZEK, J. - KRATOCHVÍL, Z. 1994: Od mýtu k logu, Praha.

BOUZEK, J. 1997: Žízeň, mužský svaz, družinictví a pití bez obsluhy i s obsluhou, AR 49, 323-326.

BOUZEK, J. 2002: Přejchod od doby popelnicových polí do halštatu: od štítarského stupně knovízské kultury do kultury bylanské v Čechách, a od kultury podolské do kultury horákovské na Moravě. In: Čech, P. - Smrž, Z. (ed.), Sborník Drahomíru Kouřeckému, Most, 37-45.